

Aan de
Minister-President
De heer mr.dr. J.P. Balkenende

uw brief

uw kenmerk

ons kenmerk
0055/06/sp

datum:
13 april 2006

onderwerp

Beter omgaan met FES-middelen voor kennis en innovatie

Geachte heer Balkenende,

Het kabinet waarvan u deel uitmaakt, heeft de bevordering van de kennissamenleving tot één van zijn prioriteiten gemaakt. Dat is terecht. Om het huidige niveau van welzijn en welvaart te kunnen handhaven, zal Nederland het in de toekomst moeten hebben van zijn hersens. Uw kabinet heeft deze uitdaging onderkend. In een tijd van financiële krapte hebben u en uw collega's kans gezien grote bedragen vrij te maken voor de bevordering van kennis en innovatie in Nederland.

Nog meer investeringen nodig en mogelijk

De recente extra investeringen in kennis en innovatie verdienen alle lof, maar zijn niet voldoende. Om de kennissamenleving een stevige basis te geven, is meer nodig. Dit is de stellige overtuiging van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid, onlangs neergelegd in ons advies over de Kennis Investeringsquote. De hoofdlijnen van dit advies hebben bijval gekregen van bijvoorbeeld het Innovatie Platform en de Raad van Economisch Adviseurs.

Meer investeren in kennis en innovatie is niet alleen nodig, het is ook mogelijk. Het ziet ernaar uit dat de aardgasbaten in de nabije toekomst onveranderd hoog blijven. Dit maakt dat het Fonds Economische Structuurversterking (FES) de komende jaren goed gevuld zal zijn. Uw kabinet heeft bovendien besloten om 50% van de middelen uit het FES ten goede te laten komen aan kennis en innovatie. Hierdoor zijn er de komende jaren extra middelen beschikbaar voor investeringen in kennis en innovatie.

Andere manier van investeren nodig

De AWT is blij met de extra middelen voor kennis en innovatie. Wij zijn wel van mening dat zij in de toekomst op een andere manier moeten worden geïnvesteerd. Bij de laatste ronde van uitgaven uit het FES werden de middelen voor kennis en innovatie verdeeld op incidentele basis. Deze aanpak kent serieuze bezwaren.

1. De verdeling van extra middelen voor kennis en innovatie vond plaats onder grote tijdsdruk. Vóór het einde van het (fiscale) jaar moesten de middelen toegewezen zijn omdat zij anders zouden vervallen aan de staatskas. Daarom werden partijen uitgenodigd op korte termijn voorstellen te ontwikkelen. Dit leidde niet altijd tot de gewenste kwaliteit of tot de gewenste aansluiting bij de doelstellingen.
2. De zorgvuldigheid van de procedures liet te wensen over. De extra middelen werden ad hoc verdeeld met procedures die niet open en transparant waren. De AWT wil hier ernstig voor waarschuwen. Gebrek aan transparantie leidt tot frustratie binnen het onderzoeksveld, ondermijnt de legitimiteit van uitgaven uit het FES en kan leiden tot een aanwending die niet bijdraagt aan de doelstellingen.
3. Er zijn grenzen aan de hoeveelheid tijdelijke impulsen die het onderzoekssysteem kan absorberen. Een opeenvolging van tijdelijke initiatieven levert problemen op met de verankering van die initiatieven. Uitgaven uit het FES leiden bovendien tot een proliferatie van nieuwe instituties die het veld complex maken en hoge transactiekosten met zich meebrengen
4. Het Nederlandse onderzoekssysteem heeft niet alleen behoefte aan tijdelijke financiële impulsen om nieuwe ontwikkelingen te bevorderen. Het heeft ook behoefte aan een gedegen financiering van de brede basis. Voor het behoud van flexibiliteit, responsiviteit en van ons absorptievermogen is het van groot belang de institutionele basis te verstevigen. Tijdelijke impulsen bevorderen dat niet – erger nog, ze bedreigen dat door zaken als matching.

Al met al is de gegroeide praktijk er één waarbij in korte tijd grote financiële stenen in de Nederlandse onderzoeksvijver worden geworpen. Dit levert resultaten op die verre van optimaal zijn.

Extra geld voortaan slimmer investeren

Op basis van de voorgaande overwegingen is de AWT van mening dat FES-middelen voor kennis en innovatie slimmer geïnvesteerd moeten worden. Slimmer betekent in dit verband vooral twee zaken.

1. De beschikbare middelen worden alleen besteed aan projecten met de benodigde kwaliteit. Er wordt niet gepoogd om koste wat kost het budget voor een jaar op te maken.
2. Het is mogelijk om de omvang van de uitgaven te variëren, waarbij in het éne jaar meer wordt uitgegeven dan de jaarlijkse bijdrage en het andere jaar minder. Dit komt tegemoet aan het karakter van investeringen in kennis en innovatie die soms in (heel) grote projecten verlopen.

Tegen deze achtergrond pleit de AWT voor de vorming van een fonds voor kennis en innovatie dat werkt als een kapitaalfonds. Investeren in kennis lijkt sterk op investeren in pensioenen – in beide gevallen is een ‘spaarpot’ nodig. Op deze ‘spaarpot’ staat geen druk om de beschikbare middelen uit te geven voor het einde van het (fiscale) jaar. Bij onderuitputting van het fonds vervallen de overblijvende gelden niet aan de staatskas.

Om te garanderen dat alleen initiatieven die voldoen aan kwalitatieve en strategische criteria worden beloond, dient het fonds dat wij beogen een onafhankelijk bestuur te krijgen – onafhankelijk van de wetenschap, de departementen en de politiek. Het moet zijn samengesteld uit erkende zwaargewichten die opereren zonder last of ruggespraak. Hierbij kan een voorbeeld worden genomen aan de huidige Commissie van Wijzen die is ingesteld ten behoeve van de BSIK/FES-rondes.

De procedure voor de selectie van de initiatieven die subsidie ontvangen uit het fonds moet open en transparant zijn. Alleen dan kunnen de beschikbare middelen de best mogelijke aanwending krijgen. Na toekenning van de middelen moet de geselecteerde initiatieven goed gemonitord worden volgens één uniforme procedure.

Wij willen erop wijzen dat een fonds dat voldoet aan deze eisen, meer is dan een vrome wens. In Canada functioneert een dergelijk fonds al jaren tot grote tevredenheid (zie kader).

Canada Foundation Innovation

De *Canada Foundation for Innovation* (CFI) is opgericht in 1997. Het heeft als taak te investeren in *'infrastructure projects to support research excellence and strengthen research training at universities, colleges, hospitals and not-for-profit research institutions across Canada.'* Onder *'infrastructure'* wordt hier verstaan *'laboratories, and databases required to conduct research'*.

Het budget van het CFI is groot, maar niet structureel toegewezen. Tot en met 2005 zijn er in diverse tranches 3,65 miljard CAD in het fonds gestort. Het CFI werkt als een *endowment fund*: het kan zijn investeringen in een ander tempo plegen dan het tempo waarmee zijn inkomsten binnenstromen. Dit past goed bij de aard van investeringen in infrastructurele projecten: van jaar tot jaar kan de omvang van de investeringen sterk variëren. Doordat het CFI grote bedragen 'op de bank' kan hebben, zijn er intussen ook aanzienlijke inkomsten uit rente.

Het CFI honoreert aanvragen van instellingen, niet van personen. Hierbij wordt uitdrukkelijk gelet op de inbedding van aanvragen in de strategie van instellingen. Het moet gaan om strategische prioriteiten van instellingen, niet om 'hobby's' van individuele onderzoekers. Waar mogelijk bevordert het CFI ook samenwerking tussen verschillende onderzoeksgroepen. Door lokale initiatieven te coördineren en te regisseren, draagt het bij aan het ontstaan van focus en massa.

Bij zijn oprichting is het CFI gepositioneerd als een onafhankelijke, privaatrechtelijke (!) instantie. Het is onafhankelijk van de overheid om politieke en ambtelijke beïnvloeding te voorkomen. De achterliggende gedachte was dat de investeringen van het CFI vooral een strategisch effect dienden te hebben. Dat bereik je vooral door instellingen te subsidiëren en niet onderzoekers of onderzoeksgroepen.

Bron: www.innovation.ca

Tot slot

Samenvattend pleit de AWT in deze brief voor de vorming van een fonds dat het mogelijk maakt om de middelen uit het FES minder ad hoc in te zetten voor kennis en innovatie. De manier waarop deze middelen nu worden toegewezen, is niet de best mogelijke. De Nederlandse kennissamenleving verdient beter.

Over de vormgeving van het fonds dat de AWT voor ogen staat, is het laatste woord nog niet gezegd. Dat is ook niet de inzet van deze brief. Met deze brief willen wij bepleiten dat er een dergelijk fonds moet komen – de noodzaak daarvan staat voor de AWT als een paal boven water. De vormgeving is een kwestie voor nader overleg.

Hoogachtend,

J.F. Sistermans
voorzitter AWT

Deze brief is ook verstuurd aan minister Brinkhorst (EZ) en minister Van der Hoeven (OCW).